

ХРАМЧЕНКО В.А., провідний науковий співробітник кандидат технічних наук,
доцент, старший науковий співробітник

РЯБЕНКО Р.В., провідний науковий співробітник кандидат технічних наук,
старший науковий співробітник

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПИТАННЯ ДОСЛІДЖУВАННЯ НОРМАТИВНОЇ БАЗИ ІНЖЕНЕРНО-АВІАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Розглянуто методологічні питання, які треба покласти в основу розробки методики досліджування нормативної бази (НБ) інженерно-авіаційного забезпечення (ІАЗ) авіації Збройних Сил (ЗС) України

Синтез або удосконалення системи ІАЗ (як і будь-якої іншої організаційної системи) вимагає ретельного підходу до створення або змінення нормативної бази системи, що розглядають.

Розв'язання цього завдання, актуальність якого значно зростає в умовах реформування ЗС України, можливо лише шляхом досліджування НБ ІАЗ за певною методикою. Безумовно, що ці дослідження базуватимуться не тільки на формальних методах, але й на досвіді, інтуїції та здоровому глузді дослідника.

Зазначимо, що нормативна база ІАЗ – сукупність (комплекс) документів, які встановлюють принципи, правила, характеристики інженерно-авіаційного забезпечення та розподіл завдань і повноважень у просторі організаційних структур системи ІАЗ і в часі. До нормативної бази ІАЗ належать статутні та розпоряджувальні документи з ІАЗ, певна частина експлуатаційних, ремонтних документів щодо авіаційної техніки (АТ) і планувальних документів щодо ІАЗ.

Методика досліджування НБ ІАЗ повинна давати змогу:

оцінювати відповідність нормативної бази ІАЗ стану АТ і процесу функціонування системи ІАЗ;

визначати шляхи оптимізації (подальшого розвитку) нормативної бази ІАЗ;

формувати вимоги до нормативної бази ІАЗ чи окремих її складників під час прийняття на озброєння нових (або модернізованих) зразків АТ.

Тому вважаємо, що в основу методики досліджування треба покласти методологічні основи синтезу системи ІАЗ авіації ЗС України, що розроблені в Державному науково-дослідному інституті авіації (ДНДІА), та історичний досвід створення й використання в авіації збройних сил нормативних документів з ІАЗ.

Суть методики полягатиме у визначенні й аналізі змін, які зазнала й зазнає (чи може зазнати) система ІАЗ та (чи) об'єкти ІАЗ, під двома кутами зору: відносно складників системи і відносно процесів у цій системі.

До складників системи ІАЗ, згідно з [1], відносяться:

військові підрозділи;

засоби технічного обслуговування і ремонту;

алгоритми (правила) дій, взаємодій;

інформаційне поле.

Як зазначено в [1], визначальними складниками системи ІАЗ є військові підрозділи (частини) і алгоритми функціонування цієї системи.

Неважко бачити, що в системі ІАЗ протікають два процеси, а саме: процес управління технічним станом АТ та процес управління особовим складом.

Складниками процесу управління технічним станом АТ на цей час є:

технічне обслуговування;

військовий і заводський ремонт;

переведення на експлуатацію за технічним станом.

Складниками процесу управління особовим складом є управління інженерно-технічним складом (ІТС) під час:

інженерно-технічної підготовки;

технічної експлуатації;

виконання допоміжних завдань (завдань, що пов'язані з перебазуванням авіаційних частин (підрозділів), з розміщенням і охороною АТ на аеродромах, з особливостями роботи ІТС в різних умовах та ін.).

Досліджування НБ – це, перш за все, евристична діяльність фахівців, під час якої вони використовують прототип (прототипи) системи ІАЗ та наявні (можливі) стан і процеси функціонування цієї системи з урахуванням завдань і зв'язків елементів системи на різних рівнях військової ієрархії (рис. 1).

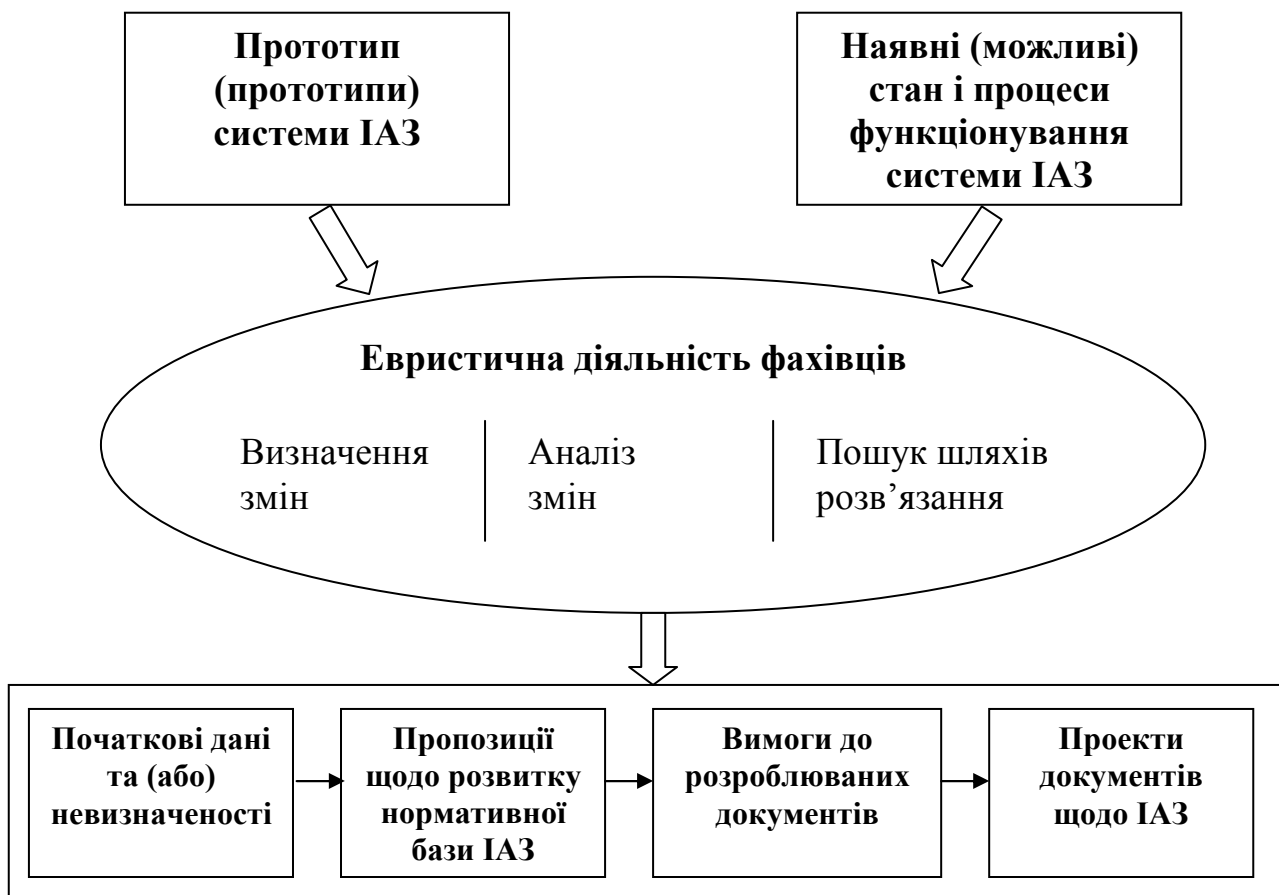

Рис. 1. Умови та результати дослідження нормативної бази ІАЗ

Результатами дослідження НБ ІАЗ можуть бути:

початкові дані та (або) невизначеності, що треба врахувати в подальших рішеннях;

пропозиції щодо розвитку НБ ІАЗ;

вимоги до розроблюваних документів;

проекти документів з ІАЗ.

Наявність невизначеностей є характерною ознакою процесу розвитку (реформування) збройних сил. На цей час, наприклад, до невизначеностей у системі ІАЗ авіації ЗС України можна віднести такі процеси, що знаходяться у розвитку:

взаємодія авіаційних частин і авіаційних ремонтних заводів для всіх періодів діяльності військ;

планування інженерно-авіаційного забезпечення;

формування організаційно-штатних структур авіаційних частин, з'єднань;

експлуатація літальних апаратів резервного фонду;

інженерно-авіаційне забезпечення підрозділів авіації Об'єднаних сил швидкого реагування.

Тільки за умови чіткого визначення якісних і кількісних описів цих процесів можна розв'язати завдання щодо НБ ІАЗ.

Раніше було зазначено, що суть методики досліджування НБ ІАЗ полягатиме у визначенні й аналізі змін у системі та (чи) об'єктах ІАЗ відносно складників системи й відносно процесів у цій системі.

Спираючись на методологічні основи синтезу системи ІАЗ авіації ЗС України, що розроблені в ДНДІА, пропонуємо:

1) досліджувати два складники системи: військові підрозділи (частини), тобто структуру системи ІАЗ, і алгоритми (правила) цієї системи;

2) розглядати такі алгоритми (правила) системи ІАЗ:

алгоритми (правила) функціонування системи ІАЗ;

алгоритми оцінювання ефективності функціонування системи ІАЗ;

алгоритми прогнозування технічного стану та надійності АТ;

алгоритми складання оптимальних режимів технічного обслуговування та ремонту АТ.

Можна показати, що основу нормативної бази ІАЗ складають документи, в яких наведено алгоритми першої групи;

3) аналізувати такі процеси в системі ІАЗ:

процес управління технічним станом АТ;

процес управління особовим складом.

З урахуванням викладеного, в методиці слід використати поданий на рис. 2 погляд на систему ІАЗ під час досліджування її нормативної бази. Тому завдання полягатиме у визначенні змін в структурах, алгоритмах системи ІАЗ, стані АТ з одного боку та в процесах управління особовим складом системи ІАЗ і технічним станом АТ – з іншого боку. На основі аналізу двох груп змін здійснюється евристичний пошук рішення.

Таким чином, методика, що буде побудована на розглянутих у цій статті методологічних засновках, дозволить розв'язувати завдання розвитку НБ ІАЗ і стане ще одним із складників комплексу методик синтезу системи ІАЗ авіації ЗС України.

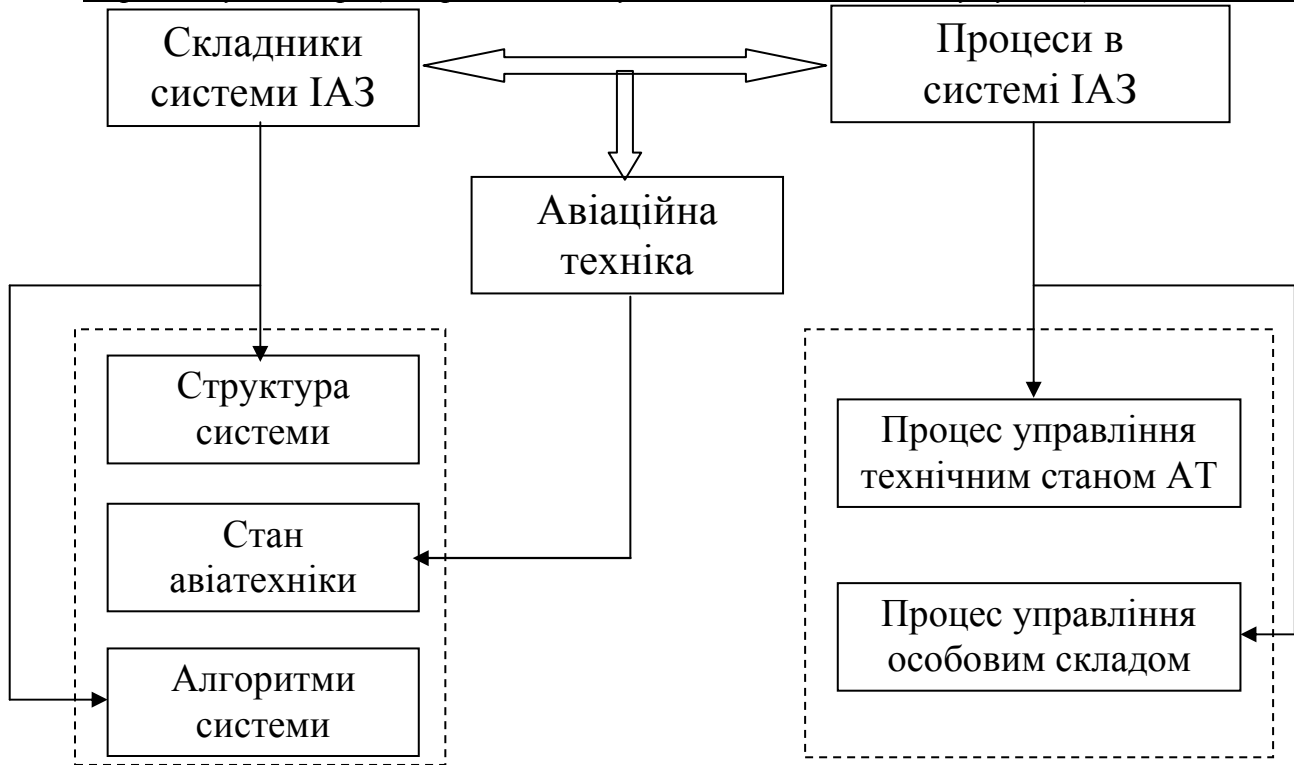

Рис. 2. Погляд на систему ІАЗ під час досліджування її нормативної бази

ЛІТЕРАТУРА

1. Храменко В.А., Шаповалов Г.О. Узагальнений алгоритм синтезу системи інженерно-авіаційного забезпечення / Збірник наукових праць. – Вип. (8) 1. – К.: ДНДІА, 2005. – С. 205-209.

Надійшла до редакції 30.10.2009